

دستورالعمل اجرایی معاملات قراردادهای اختیار معامله در شرکت بورس کالای ایران

مصوب ۱۳۹۵/۰۹/۱۷ هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار

فصل اول: تعاریف و اصطلاحات

- ماده (۱) همه اصطلاحات و واژگانی که در ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران تعریف شده‌اند، به همان معانی در این دستورالعمل کاربرد دارند. واژگان دیگر، دارای معانی زیر هستند:
- (۱) آخرین روز معاملاتی: آخرین روزی که امکان معامله قراردادهای اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد؛
- (۲) اتاق پایاپای: واحدی در شرکت است که بر اساس این دستورالعمل وظیفه انجام امور تسویه، پایاپای و اعمال قراردادهای اختیار معامله را بر عهده دارد؛
- (۳) خطریه افزایش وجه تضمین: خطریه‌ای است که به منظور افزایش وجه تضمین مشتریان تا وجه تضمین لازم از طرف اتاق پایاپای ارسال می‌شود؛
- (۴) ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت اعمال است؛
- (۵) ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت پایانی دارایی پایه در بازار نقدی است.
- (۶) ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله: حاصل ضرب اندازه قرارداد در قیمت قرارداد اختیار معامله است؛
- (۷) اعمال: استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله بر اساس ضوابط این دستورالعمل است؛
- (۸) اندازه قرارداد: مقداری از دارایی پایه است که فروشنده در قرارداد اختیار معامله، خرید یا فروش آن را تعهد می‌کند؛
- (۹) اولین روز معاملاتی: اولین روزی که امکان معامله قراردادهای اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه در بازار مشتقه وجود دارد؛
- (۱۰) بازار مشتقه: بازار معاملات قراردادهای آتی و اختیار معامله در بورس کالای ایران است؛
- (۱۱) بازار نقدی: در این دستورالعمل، بازار معاملات فیزیکی کالا (اعم از بورس کالای ایران و خارج از بورس کالا) است؛
- (۱۲) بانک عامل: بانکی که شرکت به منظور انجام عملیات بانکی مربوط به امور پایاپای، تسویه و اعمال قراردادهای اختیار معامله تعیین می‌کند؛
- (۱۳) بستن موقعیت: سقوط تعهد دارنده موقعیت باز فروش با اتخاذ موقعیت خرید در همان نماد معاملاتی یا سلب اختیار (حق) دارنده موقعیت باز خرید با اتخاذ موقعیت فروش در همان نماد معاملاتی است؛

۱۴) بورس: بورس کالای ایران است؛

۱۵) به روز رسانی حساب‌ها: فرآیندی است که پس از پایان معاملات روزانه توسط اتاق پایاپای و به ترتیبی که در این دستورالعمل ذکر شده است، با هدف تعیین وجه تضمین لازم و حسب مورد صدور اخطار به افزایش وجه تضمین انجام می‌شود.

۱۶) بیانیه ریسک: فرمی است که پیش از آغاز معاملات در بازار مشتقه به امضای مشتری می‌رسد و حاکی از آگاهی کامل مشتری از ریسک معامله و پذیرش آن در بازار است؛

۱۷) تخصیص: فرآیندی است که طی آن اتاق پایاپای، برخی از دارندگان موقعیت‌های باز فروش را برای انجام تعهدات مربوط به قراردادهای اختیار معامله اعمال شده بر اساس ضوابط این دستورالعمل تعیین می‌کند؛

۱۸) تسویه نقدی: تسویه قرارداد اختیار معامله در حالتی که دارنده موقعیت باز پس از اعمال، تعهدات موضوع قرارداد را ایفا نکند، در این حالت مابه‌التفاوت ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله و ارزش بازار دارایی پایه قرارداد اختیار معامله به حساب طرفین معامله بر اساس ضوابط این دستورالعمل منظور می‌شود؛

۱۹) جلسه معاملاتی: دوره زمانی پیوسته انجام معاملات طی یک روز کاری است که توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود. بورس می‌تواند در یک روز کاری چند جلسه معاملاتی داشته باشد.

۲۰) حداقل تغییر قیمت هر سفارش: کسری از قیمت قرارداد اختیار معامله که تغییرات قیمت سفارش باید مضرب صحیحی از آن باشد و مقدار آن حداقل یک ریال است؛

۲۱) حداقل وجه تضمین: نسبتی از وجه تضمین لازم است که اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری کمتر از آن شود، منجر به صدور اخطار به افزایش وجه تضمین می‌شود؛

۲۲) حساب اعمال مشتری: حساب بانکی است که بر اساس مشخصات اعلامی شرکت به منظور تسویه وجوه مربوط به اعمال قراردادهای اختیار معامله معرفی می‌شود که می‌تواند با حساب عملیاتی مشترک باشد؛

۲۳) حساب عملیاتی مشتری: حساب بانکی است که بر اساس مشخصات اعلامی شرکت به منظور تودیع وجوه تضمین و تسویه و پایاپای معاملات قرارداد اختیار معامله معرفی می‌شود؛

۲۴) خسارت: مبلغی است که به عنوان وجه التزام بابت عدم ایفای تعهدات دارندگان موقعیت باز فروش، متناسب با موقعیت‌های ایشان بر اساس شرایط مندرج در مشخصات قرارداد اخذ می‌شود؛

۲۵) مهلت تحویل: مهلت تحویل کالای موضوع دارایی پایه قرارداد اختیار معامله است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود؛

۲۶) دوره معاملاتی: فاصله زمانی اولین روز معاملاتی لغایت آخرین روز معاملاتی هر قرارداد اختیار معامله است؛

۲۷) دارایی پایه: کالا یا اوراق بهادار مبتنی بر کالا که قرارداد اختیار معامله بر روی آن منعقد می‌شود؛

۲۸) رسید تحویل: سندی است که حسب مورد به صورت قبض انبار توسط انبارهای مورد تأیید بورس یا در قالب گواهی سپرده کالایی توسط شرکت صادر شده و مالکیت شخص را بر مقدار مشخصی از یک کالا گواهی می‌کند.

۲۹) روز کاری: روزهای مجاز معاملاتی قراردادهای اختیار معامله است که توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود؛

۳۰) روش تسهیم به نسبت: یکی از روش‌های تخصیص است که بر اساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به نسبت تعداد موقعیت‌های باز فروش، بین دارندگان آن تسهیم می‌گردد؛

- (۳۱) روش تصادفی: یکی از روش‌های تخصیص است که بر اساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده بصورت تصادفی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می‌یابد؛
- (۳۲) روش ردگیری موقعیت: یکی از روش‌های تخصیص است که بر اساس آن سابقه معاملاتی قرارداد اختیار معامله اعمال شده پیمایش شده و قرارداد اعمال شده به دارنده موقعیت باز فروش آن قرارداد تخصیص می‌یابد؛
- (۳۳) روش زمانی: یکی از روش‌های تخصیص است که بر اساس آن قراردادهای اختیار معامله اعمال شده بر اساس اولویت زمانی به دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص می‌یابد؛
- (۳۴) زمان سررسید: تاریخی است که پس از آن قرارداد اختیار معامله منقضی می‌شود؛
- (۳۵) زیرگروه هم‌ماه: مجموعه قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله که زمان سررسید آنها یکسان است؛
- (۳۶) سبک اعمال: یکی از روش‌های مختلف اعمال است که تعیین‌کننده مواعد زمانی مجاز اعمال می‌باشد؛
- (۳۷) سفارش: درخواست مشتری جهت اخذ موقعیت خرید یا فروش قرارداد اختیار معامله است؛
- (۳۸) حداکثر حجم هر سفارش: حداکثر تعداد مجاز قرارداد اختیار معامله به ازای هر سفارش است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود؛
- (۳۹) سقف موقعیت‌های باز: حداکثر تعداد مجاز موقعیت‌های باز مشتری، کارگزار یا بازار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود؛
- (۴۰) سقف موقعیت‌های هم جهت: حداکثر تعداد مجاز موقعیت‌های هم جهت مشتری و کارگزار در هر زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.
- (۴۱) شرکت: شرکتی است که وظیفه تسویه و پایاپای معاملات انجام شده در بورس کالای ایران را برعهده دارد؛
- (۴۲) صورت حساب مشتری: اطلاعات و مستندات مربوط به تراکنش‌های مالی فی‌مابین مشتری و کارگزار است؛
- (۴۳) ضوابط وجه تضمین: ضوابط پیوست این دستورالعمل است که براساس آن وجوه تضمین محاسبه می‌گردد؛
- (۴۴) فاصله قیمت اعمال: فاصله بین قیمت اعمال نمادهای معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه است که در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود؛
- (۴۵) قرارداد اختیار معامله: اوراق بهاداری است که به موجب آن فروشنده اوراق متعهد می‌شود در صورت درخواست خریدار، تعداد مشخصی از دارایی پایه را به قیمت اعمال معامله کند. خریدار اوراق می‌تواند در زمان یا زمان‌های معینی در آینده طبق قرارداد، معامله را انجام دهد. فروشنده اوراق اختیار معامله در قبال این تعهد، مبلغ معینی از خریدار اوراق دریافت می‌کند. برای جلوگیری از امتناع فروشنده اوراق از انجام قرارداد، فروشنده ضمن قرارداد متعهد می‌شود مبلغی را به عنوان وجه تضمین نزد کارگزار بورس یا اتاق پایاپای قرار دهد و متناسب با تغییرات قیمت اوراق اختیار معامله، آن را تعدیل کند. هر یک از خریدار و فروشنده می‌توانند در مقابل مبلغی معین، اختیار یا تعهد خود را به شخص ثالثی واگذار کنند که وی جایگزین آن‌ها خواهد بود. اوراق اختیار معامله می‌تواند به صورت اختیار فروش یا خرید باشد؛

۴۶) قرارداد اختیار معامله بی تفاوت^۱: قرارداد اختیار معامله‌ای در هر زیرگروه هم‌ماه است که قیمت اعمال آن با قیمت پایانی دارایی پایه برابر است؛

۴۷) قرارداد اختیار معامله در زبان^۲: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه کمتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه بیشتر است، گفته می‌شود؛

۴۸) قرارداد اختیار معامله در سود^۳: در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه بیشتر است و در مورد قرارداد اختیار معامله خرید، به هر قرارداد اختیار معامله یک زیرگروه هم‌ماه که قیمت اعمال آن از قیمت پایانی دارایی پایه کمتر است، گفته می‌شود؛

۴۹) قیمت اعمال^۴: قیمت توافقی خریدار و فروشنده در قرارداد اختیار معامله برای خرید یا فروش دارایی پایه است؛
۵۰) قیمت پایانی دارایی پایه: عبارت است از قیمت کالا در بازار نقدی یا قیمت پایانی اوراق بهادار مبتنی بر کالا که حسب مورد توسط بورس محاسبه و اعلام می‌شود؛

۵۱) قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله: قیمت پایانی هر قرارداد اختیار معامله که بورس پس از پایان روز معاملاتی محاسبه و اعلام می‌کند؛

۵۲) قیمت قرارداد اختیار معامله^۵: قیمت قرارداد اختیار معامله به ازای یک واحد از دارایی پایه که سفارش خرید یا فروش بر اساس آن اجرا می‌شود؛

۵۳) کارمزد اعمال: کارمزدی که از طرفین قرارداد اختیار معامله در صورت اعمال قرارداد اختیار معامله دریافت می‌شود؛

۵۴) کارمزد معامله: کارمزدی که در قبال انجام معامله قرارداد اختیار معامله در بازار مشتقه از مشتری اخذ می‌شود؛
۵۵) کلاس اختیار معامله^۶: مجموعه قراردادهای اختیار معامله یک گروه اختیار معامله است که از یک نوع (اختیار خرید یا اختیار فروش) باشند؛

۵۶) گروه اختیار معامله: همه قراردادهای اختیار معامله خرید و فروش مبتنی بر یک دارایی پایه است؛
۵۷) ماه قرارداد: یکی از ماه‌های سال هجری شمسی است که زمان سررسید قرارداد اختیار معامله در آن قرار دارد؛
۵۸) موقعیت باز: خالص موقعیت‌های مشتری در هر نماد معاملاتی است که می‌تواند خرید یا فروش باشد. موقعیت باز خرید نشان دهنده تداوم امکان استفاده از اختیار موضوع قرارداد اختیار معامله و موقعیت باز فروش نشان دهنده تداوم تعهد موضوع قرارداد اختیار معامله است؛

۱. At-The-Money (ATM)

۲. Out-of-The-Money(OTM)

۳. In-The-Money (ITM)

۴ Strike price

۵ Premium

۶ Option class

- (۵۹) موقعیت‌های هم‌جهت^۷: موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله فروش یا موقعیت‌های باز خرید قرارداد اختیار معامله خرید و موقعیت‌های باز فروش قرارداد اختیار معامله فروش در هر زیرگروه هم‌ماه قرارداد اختیار معامله است؛
- (۶۰) موقعیت پوشش داده شده: موقعیت بازبست که مطابق با ضوابط وجه تضمین قراردادهای اختیار معامله در پیوست ۱ این دستورالعمل، با خرید کالا یا اتخاذ موقعیت در بازار آتی پوشش داده شده باشد.
- (۶۱) نحوه درج قرارداد اختیار معامله: تعداد قراردادهای اختیار معامله اولین روز معاملاتی یک زیرگروه هم‌ماه، نحوه تعیین قیمت‌های اعمال بر اساس فاصله قیمت اعمال و شرایط درج قراردادهای اختیار معامله جدید است که در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود؛
- (۶۲) وجه تضمین: وجهی است که برای جلوگیری از امتناع از انجام تعهدات قرارداد، در قالب شرط ضمن عقد، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود؛
- (۶۳) وجه تضمین اضافی: میزان افزایش در وجه تضمین لازم با هدف پوشش ریسک ناشی از تغییرات قیمت است که متناسب با موقعیت‌های باز و بر اساس ضوابط وجه تضمین محاسبه می‌شود. میزان این وجه تضمین توسط بورس تعیین می‌شود؛
- (۶۴) وجه تضمین اولیه: وجه تضمینی که برای تضمین ایفای تعهدات، در زمان اتخاذ موقعیت باز فروش، متناسب با موقعیت‌های باز (اعم از خرید و فروش) و بر اساس ضوابط وجه تضمین، از دارنده موقعیت باز فروش دریافت می‌شود؛
- (۶۵) وجه تضمین جبرانی: وجه تضمینی که پس از دریافت اخطاریه افزایش وجه تضمین، باید نزد اتاق پایاپای تودیع شود؛
- (۶۶) وجه تضمین لازم: وجه تضمینی است که به‌طور روزانه متناسب با موقعیت‌های باز و بر اساس ضوابط وجه تضمین تعیین می‌شود. اگر وجه تضمین پرداخت شده از حداقل وجه تضمین کمتر باشد، باید تا وجه تضمین لازم افزایش یابد؛

فصل دوم: مشخصات قرارداد

ماده ۲) دارایی پایه از بین کالاها و اوراق بهادار مبتنی بر کالای پذیرفته شده در بورس یا کالاهای دارای بازار نقدی قوی به تشخیص هیئت مدیره بورس، انتخاب می‌گردد.

ماده ۳) مشخصات قرارداد یک گروه اختیار معامله شامل موارد زیر است:

^۷. Position in The Same Direction

۱) دارایی پایه و مشخصات کامل آن؛	۱۲) مهلت تحویل و شرایط آن؛
۲) نماد معاملاتی (متشکل از دارایی پایه-سال و ماه قرارداد- قیمت اعمال - نوع قرارداد اختیار معامله)؛	۱۳) سقف موقعیت‌های باز و هم‌جهت؛
۳) اندازه قرارداد؛	۱۴) خسارت‌ها؛
۴) فاصله قیمت اعمال؛	۱۵) سقف وثیقه قابل دریافت از مشتری؛
۵) وجه تضمین (شامل وجه تضمین اولیه، وجه تضمین لازم، حداقل وجه تضمین و نحوه تعیین وجه تضمین اضافی)؛	۱۶) مهلت ارائه درخواست اعمال؛
۶) سبک اعمال؛	۱۷) نحوه درج قرارداد اختیار معامله؛
۷) روش تخصیص؛	۱۸) نحوه اعمال؛
۸) حداقل تغییر قیمت هر سفارش؛	۱۹) ساعات و روزهای معاملاتی؛
۹) ماه‌های قرارداد؛	۲۰) کارمزدهای معاملاتی؛
۱۰) دوره معاملاتی؛	۲۱) نوع تسویه پس از اعمال؛
۱۱) واحد پولی قیمت؛	۲۲) حداکثر حجم هر سفارش؛

تبصره ۱: بندهای (۱) تا (۱۶) مشخصات قرارداد به تصویب هیات مدیره بورس می‌رسد و بندهای (۱۷) تا (۲۲) بر اساس ضوابط این دستورالعمل تعیین می‌شود.

تبصره ۲: کلیه بندها در قالب مشخصات قرارداد به اطلاع عموم می‌رسد.

ماده ۴) بورس اطلاعاتی معاملاتی قرارداد اختیار معامله را حداقل دو روز کاری پیش از اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه در قالب فرم‌های مصوب بورس از طریق سایت رسمی خود به اطلاع عموم می‌رساند.
 ماده ۵) دارنده موقعیت باز خرید می‌تواند، بر اساس سبک اعمال تعیین شده در مشخصات قرارداد، قرارداد اختیار معامله خود را اعمال کند. اعمال می‌تواند بر اساس ضوابط این دستورالعمل تا آخرین روز معاملاتی^۸، صرفاً در آخرین روز معاملاتی^۹ یا در برخی از روزهای معاملاتی^{۱۰} صورت پذیرد.

ماده ۶) موقعیت‌های باز فروش و هم‌جهت نباید از سقف‌های تعیین شده تجاوز کند. سقف‌های مزبور در مشخصات قرارداد تعیین می‌شود.

ماده ۷) خسارت‌های مقرر در مشخصات قرارداد از محل حساب عملیاتی مشتری و در صورت عدم کفایت، از محل وثایق کارگزار نزد اتاق پایاپای تأمین و رأساً برداشت می‌شود و در صورت عدم کفایت وثایق، کارگزار مکلف است حسب دستور اتاق پایاپای، خسارت‌های مربوطه را پرداخت کند. بدیهی است کارگزار می‌تواند این خسارات را رأساً از محل وثایق یا تضامین مشتری برداشت کند و در صورت عدم کفایت از مشتری مطالبه کند. مستندات این اقدامات باید در سوابق کارگزاری ثبت و نگهداری شود.

۸. American Style
 ۹. European Style
 ۱۰. Bermudan Style

ماده ۸) در اولین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود، یک قرارداد اختیار معامله بی تفاوت و یک قرارداد اختیار معامله در زیان درج می‌شود. این موضوع تحت عنوان نحوه درج قرارداد اختیار معامله در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود.

ماده ۹) درج قراردادهای اختیار معامله بر اساس قیمت پایانی دارایی پایه حسب مورد در بازار نقدی و بازار اوراق بهادار مبتنی بر کالا، در روز معاملاتی قبل و با لحاظ فاصله قیمت اعمال انجام می‌شود.

ماده ۱۰) بورس باید از اولین روز معاملاتی تا پنج روز کاری پیش از آخرین روز معاملاتی هر زیرگروه هم‌ماه، در صورت وقوع شرایط زیر، پیش از آغاز معاملات روزانه، حداقل یک قرارداد اختیار معامله جدید در آن زیرگروه هم‌ماه معرفی کند و از طریق سامانه معاملاتی اعلام نماید:

الف) قیمت پایانی دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، بزرگ‌تر یا مساوی بیش‌ترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود؛ یا

ب) قیمت پایانی دارایی پایه در روز معاملاتی قبل، کوچک‌تر یا مساوی کمترین قیمت اعمال قراردادهای اختیار معامله شود.

تبصره ۱: قراردادهای جدید باید به نحوی معرفی شوند که همواره امکان معامله حداقل یک قرارداد اختیار معامله در سود و یک قرارداد اختیار معامله در زیان وجود داشته باشد. بورس می‌تواند برای هر گروه اختیار معامله با هر زیرگروه هم‌ماه تعداد سقف نماد ایجاد شده تعیین نماید.

تبصره ۲: در خصوص دارایی‌هایی که امکان درج نماد مطابق با مواد ۸، ۹ و ۱۰ وجود ندارد، بورس می‌تواند رویه درج نماد را پس از تصویب در هیئت مدیره بورس در مشخصات قرارداد اعلام نماید.

ماده ۱۱) اعمال قرارداد اختیار معامله تنها به درخواست دارنده موقعیت باز خرید و بر اساس ضوابط این دستورالعمل انجام می‌شود که تحت عنوان نحوه اعمال در مشخصات قرارداد اعلام می‌شود.

ماده ۱۲) تخصیص قراردادهای اختیار معامله اعمال شده به موقعیت‌های باز فروش، براساس روش ردگیری موقعیت انجام می‌شود. در صورتی که بنا به تشخیص هیئت مدیره بورس به دلیل هزینه‌های بالا یا اشکالات فنی اجرای روش ردگیری موقعیت امکان پذیر نباشد، استفاده از یکی از روش‌های تخصیص تسهیم به نسبت، زمانی یا تصادفی نیز بلامانع است. روش تخصیص قراردادهای اختیار معامله در مشخصات قرارداد ذکر می‌گردد.

تبصره: در صورت تعیین سایر روش‌های تخصیص غیر از روش ردگیری موقعیت، فروشندگان اختیار معامله باید حین انعقاد قرارداد به اتاق پایاپای وکالت و اجازه دهند که اتاق پایاپای مشتری طرف قرارداد آنان یا هر دارنده اختیار معامله را برای اعمال اختیار به آنان حواله دهد.

ماده ۱۳) ساعات و روزهای انجام معامله در بازار مشتقه، توسط هیئت مدیره بورس تعیین می‌شود.

تبصره ۱: تغییرات ساعات و روزهای معامله حداقل ۳ روز کاری قبل از اجرا، باید از طریق سایت رسمی بورس به اطلاع عموم برسد.

تبصره ۲: مدیرعامل بورس می‌تواند ساعات شروع و خاتمه و طول جلسه معاملاتی را در صورت بروز اشکالات فنی در سامانه معاملاتی تغییر دهد. این تغییرات باید بلافاصله از طریق سایت رسمی بورس و سامانه معاملاتی به اطلاع عموم برسد. بورس باید مستندات مربوط به اشکالات فنی سامانه معاملاتی را در سوابق خود نگهداری و حسب درخواست به سازمان ارائه کند.

ماده ۱۴) کارمزدهای بازار قرارداد اختیار معامله شامل کارمزد معاملات و کارمزد اعمال است. کارمزد اعمال از همه دارندگان موقعیت بازی که قرارداد اختیار معامله آنها تسویه نقدی و یا به تحویل منجر می‌گردد، اخذ می‌شود.

ماده ۱۵) تحویل قرارداد اختیار معامله به صورت ایجاد موقعیت تعهدی در بازار اوراق بهادار مبتنی بر کالا یا تحویل فیزیکی کالا انجام می‌شود. اگر دارنده موقعیت باز خرید، قرارداد اختیار معامله را اعمال کند، دارنده موقعیت باز فروش موظف به انجام تعهدات واریز وجه تضمین اولیه به منظور اتخاذ موقعیت در بازار اوراق بهادار مبتنی بر کالا یا تحویل کالا بر اساس مقررات است. اگر دارنده موقعیت باز فروش به تعهدات واریز وجه تضمین اولیه به منظور اتخاذ موقعیت در بازار آتی یا تحویل کالا عمل نکند، قرارداد اختیار معامله بر اساس قیمت پایانی دارایی پایه در روز اعمال، تسویه نقدی شده و خسارت‌های مقرر دریافت می‌شود.

ماده ۱۶) بورس می‌تواند حداکثر تعداد مجاز قرارداد اختیار معامله به ازای هر سفارش را تحت‌عنوان حداکثر حجم هر سفارش تعیین و در مشخصات قرارداد اعلام کند.

فصل سوم: ثبت سفارش مشتریان

ماده ۱۷) سازمان می‌تواند برای کارگزاران مجاز به دسترسی به سامانه معاملاتی و مشتریان برای انجام معاملات قرارداد اختیار معامله محدودیت‌هایی تعیین نماید.

ماده ۱۸) نمایندگان کارگزاران به منظور دسترسی به سامانه معاملات برای انجام معاملات در بازار مشتقه باید دارای گواهی‌نامه حرفه‌ای مرتبط با معامله‌گری ابزارهای مشتقه باشند و دوره‌های آموزشی مربوطه را گذرانده باشند.

ماده ۱۹) بورس می‌تواند در مورد تعداد کارگزاری که یک مشتری می‌تواند از طریق آنها معامله کند، محدودیت تعیین کند. کارگزار و مشتری مکلف به کنترل و رعایت مفاد این ماده هستند.

ماده ۲۰) همه مشتریان جهت فعالیت در بازار مشتقه باید فرم بیانیه ریسک را نزد کارگزار تکمیل و امضا نمایند. فرم بیانیه ریسک توسط بورس تهیه و ابلاغ می شود. کارگزار می تواند حسب مورد با مشتریان خود در خصوص ارائه خدمات معاملاتی، قراردادی منعقد نماید.

ماده ۲۱) کارگزار باید در زمان اخذ سفارش خرید یا فروش، از وجود هزینه های معاملاتی بعلاوه ارزش معاملاتی قرارداد اختیار معامله یا وجه تضمین مورد نیاز، حسب مورد، در حساب مشتری اطمینان حاصل نماید.

تبصره ۱: کارگزار باید در دفاتر خود برای هر مشتری، سرفصل جداگانه ای ایجاد کند و در زمان اجرای سفارش های مشتری از کفایت وجوه در حساب وی اطمینان یابد.

تبصره ۲: مواردی که نیاز به رعایت ترتیبات مقرر در ماده ۲۱ وجود ندارد، توسط هیئت مدیره بورس تعیین و در مشخصات قرارداد اعلام خواهد شد.

ماده ۲۲) کارگزار می تواند در مورد سفارش های فروش، علاوه بر وجه تضمین اولیه، به منظور اطمینان از ایفای تعهدات مشتری، وثایق یا تضامینی تا سقف تعیین شده در مشخصات قرارداد از مشتری دریافت کند.

ماده ۲۳) انواع سفارش و اعتبار آن در بازار مشتقه به شرح «دستورالعمل معاملات کالا و اوراق بهادار مبتنی بر کالا در بورس کالای ایران مصوب ۱۳۸۹/۰۷/۰۵ شورای عالی بورس و اوراق بهادار» است که بر اساس ملاحظات فنی، توسط هیئت مدیره بورس انتخاب می شود.

ماده ۲۴) احراز هویت، دریافت و ثبت سفارش های مشتریان و نگهداری سوابق معاملات مشتریان و تسویه آنها بر اساس مقررات مصوب سازمان و بورس انجام می شود.

فصل چهارم: نحوه انجام معاملات

ماده ۲۵) مراحل انجام معاملات قراردادهای اختیار معامله بر اساس « دستورالعمل اجرایی معاملات قراردادهای آتی در شرکت بورس کالای ایران » تعیین می شود.

ماده ۲۶) اجرای سفارش های ثبت شده در سامانه معاملاتی بر اساس اولویت قیمت و در صورت برابری قیمت ها، بر اساس اولویت زمانی ثبت سفارش انجام می شود.

ماده ۲۷) بورس قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله را حداکثر یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه بر اساس رویه زیر محاسبه و اعلام می کند:

۱) اگر قرارداد اختیار معامله ای در یک روز معاملاتی معامله شود، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله، میانگین وزنی قیمت معاملات انجام شده طی آن روز معاملاتی است.

۲) اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله نشود، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله در روز کاری قبل به عنوان قیمت پایانی در نظر گرفته خواهد شد.

۳) در صورت عدم وجود قیمت پایانی موضوع بند ۲ این ماده تا حداکثر ۲ روز کاری، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله در روز کاری قبل به عنوان قیمت پایانی در نظر گرفته خواهد شد. و پس از آن بر اساس قیمت‌های پایانی زیرگروه هم‌ماه یا به صورت تئوریک توسط بورس محاسبه می‌گردد. روش محاسبات مربوط به این بند توسط هیات مدیره بورس تعیین می‌گردد.

ماده ۲۸) اگر کارگزار به دلیل خطای کاربری یا سامانه معاملاتی، نسبت به معاملات معترض باشد، باید مراتب اعتراض خود را با ذکر دلیل برای رسیدگی تا پایان معاملات همان روز به بورس اعلام کند. تصمیم مدیر عامل بورس در این زمینه لازم‌الاجرا است.

ماده ۲۹) اگر ظن دست‌کاری قیمت در معاملات وجود داشته باشد یا تغییرات غیرعادی در قیمت قرارداد اختیار معامله مشاهده شود، سازمان یا مدیرعامل بورس، می‌تواند دستور توقف نماد معاملاتی قرارداد اختیار معامله را صادر کند. توقف نماد معاملاتی توسط مدیرعامل بورس حداکثر به مدت سه جلسه معاملاتی امکان پذیر است و توقف نماد برای مدتی بیش از سه جلسه معاملات صرفاً با موافقت سازمان امکان‌پذیر است. بازگشایی مجدد نماد، حسب مورد، بر اساس دستور متوقف‌کننده نماد معاملاتی امکان‌پذیر است. معاملات متأثر از اقدامات فوق به تشخیص مقام دستوردهنده توسط بورس قابل ابطال است.

ماده ۳۰) مشتری تا پیش از پایان جلسه معاملات آخرین روز معاملاتی می‌تواند اقدام به بستن موقعیت باز خود نماید.

فصل پنجم: تسویه و پایاپای

ماده ۳۱) کارگزار مسئولیت ایفای تعهدات مشتریان را در قبال اتاق پایاپای، بر عهده دارد. بدیهی است مسئولیت کارگزار رافع تعهدات مشتری در مقابل کارگزار نمی‌باشد.

ماده ۳۲) مشتری برای انجام معاملات در بازار قرارداد اختیار معامله، باید حساب عملیاتی و حساب اعمال را نزد بانک عامل افتتاح کند. مشتری در زمان افتتاح هر حساب اجازه برداشت، انسداد و سایر امور لازم برای انجام عملیات تعیین وجه تضمین لازم، تسویه و پایاپای معاملات و تسویه قراردادهای اختیار معامله اعمال شده را مطابق مقررات این دستورالعمل به اتاق پایاپای می‌دهد.

ماده ۳۳) ثبت سفارش در سامانه معاملاتی منوط به وجود وجه تضمین یا ارزش معاملاتی قرارداد حسب مورد، در حساب عملیاتی مشتری می‌باشد.

تبصره: در صورت وجود شرایط مندرج در ماده ۳۹ این دستورالعمل، ثبت سفارش منوط به وجود وجه تضمین در حساب عملیاتی مشتری نخواهد بود

ماده ۳۴) کارگزار باید به منظور پوشش تعهدات خود در قبال اتاق پایاپای، وثیقه‌ای نزد شرکت تودیع کند. هیئت‌مدیره شرکت ارزش و انواع وثایق مورد قبول و ضوابط تعیین و اخذ آن را تعیین می‌کند.

ماده ۳۵) تسویه و پایاپای قراردادهای اختیار معامله پس از پایان معاملات روزانه به شرح زیر انجام می‌شود:
الف) معاملات مشتری بر اساس ارزش معاملاتی قراردادهای اختیار معامله و با احتساب کارمزدهای مربوطه و کسورات قانونی تسویه و به حساب وی منظور می‌شود؛

ب) اتاق پایاپای بر اساس ضوابط وجه تضمین، وجه تضمین لازم مشتری را محاسبه می‌کند.

ج) اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری از حداقل وجه تضمین کمتر شود، اتاق پایاپای اختاریه افزایش وجه تضمین را حداکثر تا پایان همان روز معاملاتی به کارگزار ارسال می‌کند؛

د) کارگزار موظف است بلافاصله پس از دریافت اختاریه افزایش وجه تضمین، مراتب را به اطلاع مشتری مربوطه برساند. مشتری موظف است حداکثر تا یک ساعت پس از شروع جلسه معاملاتی روز کاری بعد، وجه تضمین جبرانی را پرداخت کند یا نسبت به بستن آن دسته از موقعیت‌های باز فروش که تعهدات وجه تضمین آن ایفا نشده است، براساس ضوابط این دستورالعمل اقدام نماید.

تبصره ۱: اگر به هر دلیلی طی مهلت‌های موضوع این ماده، مشتری تعهدات خود را ایفا ننماید، کارگزار مربوطه حسب دستور اتاق پایاپای اقدام به بستن تمام یا بخشی از موقعیت‌های باز مشتری جهت تامین وجه تضمین جبرانی مورد نیاز می‌نماید.

تبصره ۲: در صورتیکه کارگزار نتواند از محل بستن موقعیت معاملاتی مشتری در ساعات معاملات عادی، اقدام به تامین وجه تضمین جبرانی نماید، اتاق پایاپای تعهدات وی را از محل وثایق تودیع شده کارگزار تأمین می‌نماید.

تبصره ۳: در صورت وقوع شرایط تبصره ۲، کارگزار می‌تواند رأساً از محل بستن‌کاری مشتری و یا وثایق وی نزد کارگزار اقدام به تامین و جبران تعهدات مشتری نماید.

ماده ۳۶) افزایش موقعیت‌های باز فروش برای مشتری که اختاریه افزایش وجه تضمین دریافت کرده است، پس از پرداخت وجه تضمین جبرانی یا بستن آن دسته از موقعیت‌های باز فروشی که تعهدات وجه تضمین آن‌ها ایفا نشده است، امکان‌پذیر است.

ماده ۳۷) اتاق پایاپای پس از اعلام قیمت پایانی هر قرارداد اختیار معامله تا پایان همان روز معاملاتی، گزارشی را که حداقل مشتمل بر موارد زیر است، به اطلاع کارگزار می‌رساند:

۱) موقعیت‌های باز کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

۲) معاملات انجام شده توسط کارگزار به تفکیک مشتری و نماد معاملاتی؛

۳) موجودی حساب عملیاتی مشتری؛

۴) میزان وجه تضمین لازم کارگزار و مشتری به تفکیک؛

۵) بدهکاری یا بستانکاری مشتری بابت معاملات انجام شده؛

۶) کارمزدهای معاملاتی و کسورات قانونی.

ماده ۳۸) وجه تضمین اضافی توسط اتاق پایاپای و بر اساس ضوابط وجه تضمین، محاسبه و در وجه تضمین اولیه و وجه تضمین لازم لحاظ می گردد. پس از اعمال وجه تضمین اضافی اگر موجودی حساب عملیاتی مشتری از حداقل وجه تضمین کمتر شود، اختاریه افزایش وجه تضمین برای وی صادر می شود.

ماده ۳۹) بورس می تواند در خصوص افرادی که اقدام به اخذ موقعیت باز فروش در معاملات اختیار می کنند محدودیت ایجاد نماید. این محدودیت می تواند شامل انتشار صرفاً موقعیت های پوشش داده شده یا هر نوع شرایط اعتباری دیگر باشد که در مشخصات قرارداد ذکر می شود. اگر بورس اطمینان حاصل کند که تمامی فروشندگان موجود در معاملات اختیار با روش ایجاد موقعیت پوششی یا هر شرایط اعتباری دیگر اقدام به اخذ موقعیت باز فروش نموده اند، محاسبات وجه تضمین می تواند انجام نشود.

فصل ششم : اعمال

ماده ۴۰) اعمال قرارداد اختیار معامله صرفاً در روزهای مجاز بر اساس سبک اعمال امکان پذیر است.

ماده ۴۱) دارنده موقعیت باز خرید در صورت تمایل به اعمال قرارداد اختیار معامله، باید درخواست اعمال خود را طی مهلت ارائه درخواست اعمال مندرج در مشخصات قرارداد، از طریق کارگزار به اتاق پایاپای ارائه کند.

تبصره ۱: پذیرش درخواست اعمال قرارداد اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی، مستلزم تامین وجه تضمین اولیه مورد نیاز در قرارداد آتی توسط دارنده موقعیت باز است.

تبصره ۲: پذیرش نهایی درخواست اعمال قرارداد اختیار معامله خرید مبتنی بر کالا مستلزم تأمین ارزش اعمال توسط دارنده موقعیت باز خرید، و درخواست اعمال قرارداد اختیار معامله فروش مبتنی بر کالا مستلزم ارائه مستندات مربوط به احراز دارایی پایه طبق ضوابط اعلامی توسط اتاق پایاپای است.

تبصره ۳: امکان اعمال قرارداد اختیار معامله به میزان کسری از اندازه قرارداد وجود ندارد.

تبصره ۴: در صورتی که پس از ارائه درخواست اعمال، امکان اعمال تعدادی از قراردادهای یک مشتری وجود داشته باشد، اعمال بر اساس همان تعداد قرارداد انجام خواهد شد.

ماده ۴۲) اتاق پایاپای پس از پایان مهلت ارائه درخواست‌های اعمال قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی مراحل زیر را انجام می‌دهد:

۱. تطبیق موقعیت‌های درخواست شده فرد جهت اعمال با موقعیت‌های باز مشتری؛
۲. بررسی واریز وجوه به حساب اعمال مشتری بابت درخواست اعمال موقعیت‌های باز خرید قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی
۳. تعیین طرف مقابل اعمال‌کننده قرارداد اختیار معامله با استفاده از یکی از روش‌های تخصیص تعیین شده در مشخصات قرارداد
۴. مابه‌التفاوت قیمت پایانی دارایی پایه در روز اعمال و قیمت اعمال، بین حساب عملیاتی مشتری دارنده موقعیت فروش و حساب عملیاتی مشتری دارنده موقعیت خرید، توسط اتاق پایاپای به حساب ذی نفع منتقل می‌شود.
۵. اتاق پایاپای فهرست و میزان تعهدات آن دسته از موقعیت‌های باز فروش به تفکیک مشتری را به اطلاع کارگزاران می‌رساند.
۶. کارگزاران باید پس از دریافت گزارش بند ۵، تعهدات مربوط به اعمال مشتریان را به اطلاع آن‌ها برسانند.
۷. دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص یافته طی مهلت مندرج در مشخصات قرارداد فرصت دارند وجه تضمین اولیه مورد نیاز جهت گشایش موقعیت تعهدی باز آتی را در حساب اعمال خود تأمین نمایند.
۸. اتاق پایاپای جهت آن دسته از دارندگان موقعیت‌های باز فروش که تعهدات خود را ایفا نموده‌اند، قرارداد آتی با نزدیکترین سررسید به سررسید قرارداد اختیار معامله و پس از پایان روز معاملاتی قراردادهای آتی گشایش می‌نماید و آن دسته از موقعیت‌های باز فروش که تعهدات آن‌ها ایفا نشده است تسویه نقدی شده و مشمول خسارات مقرر در مشخصات قرارداد می‌شود. در هر صورت سقف موقعیت‌های تعهدی باز و هم‌جهت در معاملات اختیار معامله و قرارداد آتی نباید از سقف مندرج در مشخصات قرارداد اختیار معامله بیشتر باشد.

ماده ۴۳) اتاق پایاپای پس از پایان مهلت ارائه درخواست‌های اعمال قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر کالا مراحل زیر را انجام می‌دهد:

۱. تطبیق تعداد موقعیت‌های درخواست شده برای اعمال با موقعیت‌های باز خرید مشتری در هر نماد معاملاتی؛
۲. بررسی کفایت موجودی حساب اعمال مشتری بابت قراردادهای اختیار معامله خرید اعمال شده؛

۳. بررسی مستندات احراز دارایی پایه طبق ضوابط اعلامی اتاق پایاپای برای موقعیت باز خرید بابت قراردادهای اختیار معامله فروش اعمال شده؛
۴. دارندگان موقعیت باز فروش موظفاند در مورد قراردادهای اختیار خرید، رسید تحویل و در مورد قراردادهای اختیار فروش، ارزش اعمال را طی مهلت مندرج در مشخصات قرارداد، تامین نمایند. کارگزار موظف است فهرست و میزان تعهدات آن دسته از موقعیت‌های باز فروش به تفکیک مشتری را که به تعهدات خود عمل کرده‌اند طی مهلت مقرر در مشخصات قرارداد به اطلاع اتاق پایاپای برساند.
۵. پس از انجام بررسی‌های بندهای ۱ تا ۳، دارندگان موقعیت باز خریدی که امکان اجرای درخواست اعمال آنها وجود ندارد و دارندگان موقعیت باز فروشی که مطابق بند ۴، تعهدات خود را ایفا ننموده‌اند مشخص می‌شوند. موقعیت‌های باز خرید و فروش موضوع این بند به روش تخصیص ذکر شده در مشخصات قرارداد تسویه نقدی شده و مشمول خسارات مندرج در مشخصات قرارداد خواهند شد.
۶. اتاق پایاپای پس از دریافت گزارش موضوع بند ۴، صرفاً در مورد این اشخاص، به روش تخصیص ذکر شده در مشخصات قرارداد، دارندگان موقعیت باز خرید مقابل آنها تعیین می‌کند.
۷. اتاق پایاپای فهرست آن دسته از دارندگان موقعیت باز خرید و یا فروش موضوع بند ۶ که امکان اجرای درخواست اعمال آنها وجود ندارد را مشخص و به اطلاع کارگزار می‌رساند. کارگزار نیز طی مهلت مقرر در مشخصات قرارداد موضوع را به اطلاع مشتری می‌رساند.
۸. در خصوص دارندگان موقعیت باز موضوع بند ۷ که تعهدات خود را ایفا ننموده‌اند، حسب مورد یکی از اقدامات ذیل قابل انجام است:
- ۸-۱. دارندگان موقعیت باز فروش که تعهدات خود را ایفا ننموده‌اند تسویه نقدی شده و مشمول خسارات مندرج در مشخصات قرارداد به نفع دارنده موقعیت باز خرید تخصیص یافته خواهند شد.
- ۸-۲. دارندگان موقعیت باز خرید در صورت تمایل، طی مهلت مقرر در مشخصات قرارداد فرصت دارند در مورد قراردادهای اختیار خرید، ارزش اعمال و در مورد قراردادهای اختیار فروش، مستندات احراز دارایی پایه را از طریق کارگزار به اطلاع اتاق پایاپای برسانند. اختیار دارندگان موقعیت باز خریدی که طی مهلت موضوع این بند اقدام لازم را انجام نداده‌اند، ملغی خواهد شد.
۹. اتاق پایاپای تا پایان روز کاری پس از آخرین روز معاملاتی، قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال را تسویه می‌کند. اتاق پایاپای بر اساس ضوابط خود، مالکیت دارایی پایه موضوع قرارداد اختیار معامله را بر حسب نوع قرارداد اختیار معامله (خرید یا فروش) به دارنده موقعیت باز خرید یا فروش منتقل و وجه آن را به حساب طرف مقابل منظور می‌کند.

تبصره ۱: اگر درخواست اعمال ارائه شده توسط مشتری به دلیل عدم وجود شرایط موضوع بندهای ۱ تا ۳ این ماده اجرا نشود، علیرغم عدم اجرای درخواست اعمال، دارندگان موقعیت‌های باز مکلف به پرداخت کارمزدهای اعمال می‌باشد.

تبصره ۲: مهلت‌های موضوع ماده ۴۲ و ۴۳، حسب مورد در مشخصات قرارداد تعیین خواهد شد.
ماده ۴۴) اعمال قرارداد اختیار معامله در زمان توقف نماد معاملاتی آن امکان‌پذیر نیست. صرفاً قرارداد اختیار معامله‌ای که تا پایان دوره معاملاتی متوقف باشد، در آخرین روز معاملاتی می‌تواند اعمال شود که در این صورت قرارداد اختیار معامله بر اساس آخرین قیمت پایانی دارایی پایه در بازار نقدی، تسویه نقدی می‌شود.

فصل هفتم : سایر موارد

ماده ۴۵) توقف و بازگشایی نماد معاملاتی قراردادهای اختیار معامله مبتنی بر قرارداد آتی به‌طور همزمان با توقف و بازگشایی نماد معاملاتی در بازار آتی و به یک روش انجام می‌شود.

ماده ۴۶) در صورت نقض هر یک از مفاد این دستورالعمل توسط اشخاص ذی‌ربط، بورس نیز باید بر اساس مقررات مربوطه به تخلفات آن‌ها رسیدگی یا حسب مورد مراتب را به مرجع ذیصلاح گزارش کند.
ماده ۴۷) منظور از روز کاری در این دستورالعمل، روزهایی است که بورس در آن طبق مقررات فعالیت می‌کند. اگر مواعد تعیین شده در این دستورالعمل با روز تعطیل مصادف باشد، اولین روز کاری بعد از روز تعطیل، موعد مقرر محسوب می‌شود.

این دستورالعمل مشتمل بر ۴۷ ماده و ۱۹ تبصره است که در تاریخ ۹۳/۲/۶ به تصویب هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار رسید و در تاریخ ..... اصلاح شد.